

KLUBOVÁ PUTNA

Večer se sci-fi — listopad + prosinec

Tak vás zase po čase vítám nad stránkami Putny. Asi už tušíte, co bude následovat, a já vás nezklam. Ano, na listopadové schůzce jsem s sebou zase neměl poznámkový bloček, takže se musím spolehnout jen na svou paměť. ZT, který se jinak občas ujímá funkce zapisovatele, totiž hned při příchodu prohlásil, že se zdrží jen hodinu, protože potřebuje ještě něco důležitého zařídit. Pokud vím, opět jsme se bavili o klasických tématech a v souvislosti s přípravou na Dracon jsme se dostali i k diskusi nad literárním superseznamem, který by měl zahrnovat údaje o všem, co kdy u nás vyšlo, a co má současně nějakou souvislost se SF. Shodli jsme se na tom, že vytvořit podobný seznam je práce nelehká, a že bude ještě asi chvíli trvat, než jej skupina nadšenců sestaví do rozumně použitelného tvaru. Tolik k listopadu.

Ted' by měl následovat zápis z prosincového srazu, ale už asi tušíte, že následovat nebude. V prosinci jsem se totiž schůzky nezúčastnil pro změnu já. A protože jsem do uzávěrky nedostal žádné zápisky od nikoho z přítomných, budeme muset zprávu o tomto srazu odsunout do následujícího čísla.

A kdy vyjde následující číslo, ptají se zřejmě ti zkušenější z vás. Pokud vše dobře dopadne, tak druhou středu v lednu příštího roku, tedy 13. S ohledem na okolnosti však chystáme snížení rozsahu, který se – podle množství získaných příspěvků – bude pohybovat mezi 8 a 24 stranami. I nadále ovšem hodláme přinášet podobnou skladbu, jako doposud. Pokud jde o literární příspěvky, máme jich v zásobě ještě několik, jsou to však takové, které vyžadují ještě určitou dávku redakční práce. V takovém stavu, v jakém jsme je získali, je totiž nelze otisknout. Velmi ožehavou otázkou podstatné části příspěvků je přezíravý postoj jejich autorů

k pravidlům spisovné češtiny. Hodně chyb dokážou odhalit i některé textové editory, je jen na autorovi, aby je o to požádal. Existuje ovšem i dost chyb, kterých si žádný počítačový korektor nevšimne. Mezi typické patří například i a y v přičestích minulých nebo zájmena ji/jí, ni/ní, mě/mně a bych. O přechodnicích raději smlčím. I když zastávám názor, že dobrý autor musí vládnout hlavně slohem, pravopisná část projevu pomáhá dotvářet celkový obraz o kvalitě autora a o jeho přístupu k vlastní práci. Pokud si někdo dá záležet na kostře, stavbě a pointě příběhu, a zároveň odflákne formu, neznamená to ještě, že si zaslouží zatracení. Stačilo by si však přečíst poučky v úvodu Pravidel českého pravopisu nebo si sehnat – a používat – šikovnou knížečku „Pišme správně česky“ autorů Čecha a Kaňky vydávanou čas od času v SPN. Usnadní tím práci při redakci a umožní tak redaktorům připravit více kvalitních příspěvků.

Nyní ještě pár slov k obsahu tohoto čísla. Tentokrát je trochu více zaměřeno na jednoho autora, konkrétně na Joa Haldemana, který je u nás znám jedinou knihou, který však patří mezi nejlepší americké autory tohoto žánru. Nepominuli jsme ani tradiční internetový rozhovor. Tentokrát není z loňského Worldconu, ale z jiné akce, otázky jsou však stejně bezprostřední jako jindy. V úvodu prozatím poslední Haldemanovy sbírky povídek „None So Blind“ je možno nalézt i zajímavé zamyšlení, které by si měli přečíst všichni autoři, kteří to se svou tvorbou myslí vážně. Pokud se mi podaří získat od J. Haldemana souhlas, přineseme vám tento text v některém z příštích čísel. A protože už se blíží nejen konec roku, ale i konec prostoru vyhrazenému tomuto příspěvku, zbývá mi už jen popřát vám příjemné chvíle nejen nad našim časopisem. Někdy příště na viděnou.

Pole asfodelu

Ervín Chrt

Často slyšíme, že Rendlinova Pole asfodelu nelze prostě zařadit do žádné předem připravené příhrádky. Podobné konstatování je sice oprávněné, ale i když pomineme jeho celkovou banálnost, stále se nelze ubránit dojmu, že recenzentům slouží spíše ke zdvořilému, avšak současně nekompromisnímu vykázaní knihy mimo oblast jejich zájmu. K tomu všemu se pak ještě přidávají autorovy často kritizované sebestylyzační prostředky (Rendlin se například jednou zmínil, že zařazení knihy do libovolné příhrádky–šuplíku by vnímal velmi negativně vzhledem k vlastní pokročilé klaustrofobii; to věru nebyla příliš vtípná poznámka a autor tím jen potvrdil svoji pověst suchopárného morouse.) a výsledkem je hustá kaše přelévající se mezi čtenářem a příběhem, bahno zakrývající skutečnost, že Pole asfodelu jsou dílem pozoruhodným jak po stránce obsahové, tak i formální.

Na prvním místě je třeba přirozeně zmínit nejednoznačnost formy, dovedenou v tomto případě opravdu velmi daleko. Pole asfodelu kolísají od povídky k citátům z dopisů, divadelní hře a dokonce i k polemické recenzi na příslušné drama. Větší část příběhu je přitom oděna v rouchu jakési poezie v próze. Není náhodou, že lehce narkotizující až ospale neurčitý styl většiny pasáží Polí asfodelu by byl ve skutečnosti zcela nevhodný pro zpracování divadelní (či pro zpracování filmové, respektive pro libovolnou formu vyžadující konkrétnost). Rendlin tedy do textu umístil části divadelních her včetně kritik, které nekompromisně upozorňovaly na problematičnost právě těchto dramatických pasáží. Jakými metapříběhy jsou pak i pasáže vybrané z fiktivních dopisů – Rendlin zde cituje korespondenci mezi začínajícím spisovatelem, tvořícím román k nerozeznání podobný Polím asfodelu, a jeho přítelem, který sděluje své názory na jednotlivé pasáže rodícího se díla (text „dopisu“ obsahující větu „Byl jsem z toho poněkud na rozpacích“ například následuje hned za první kapitolou knihy).

Rozporuplnost Polí asfodelu se však neomezují na formu, ale hlavní působnost (respektive pole působnosti) jí autor přenepronechává v obsahu díla. V prvním plánu zde máme klasický příběh

typu bylo/nebylo. Rendlin si odpouští použití snu a na rozdíl od řady jeho jiných děl není prostředkem rozbíjejícím strukturu reality ani alkohol. Do popředí vstupuje role léků (Rendlin ostatně vzpomíná, že první literární klub, jehož byl členem, uskutečňoval své pravidelné páteční schůzky v prostorách místní lékárny). Říci, že máme co dělat s drogovými halucinacemi, není ovšem zdaleka úplnou pravdou. Rendlin se k oně údajně osvobozující roli drog vždycky stavěl poněkud skepticky.

Zcela nový subžánr Polí asfodelu by snad snesl pracovní označení farmakapunk, eventuálně lékopunk (termín farmapunk by mohl svádně k naprosto nesprávné interpretaci, Rendlin je totiž autorem bytostně městským). Ona ústřední esence příběhu přitom reprezentuje typicky rendlinovskou bipolaritu, kdy není jasné, zda vystupující postavy (použití tohoto termínu vystihuje podle mého názoru skutečnost podstatně lépe, než přinejmenším latentně heroizující pojem hrdina) užívají léků jako hojivého prostředku proti působení nepřízně vnějšího světa – a nebo zda je naopak tento svět realitou vnitřní, vyvolanou právě působením medikamentů aplikovaných ve stále vyšších dávkách.

Zajímavé výsledky by mohl dát i podrobný rozbor zastoupení jednotlivých léků v příběhu. Zřejmě není náhodou, že zde převládají látky užívané proti alergickým onemocněním. Pole asfodelu, obklopující „centrální“ obydlí jednáčích postav, jsou totiž zdrojem pylu. Je to pyl přinášející s sebou nikoliv možnost nového zrození (opylování květu jako fáze předcházející jeho oplodnění), ale rozklad a smrt – což však u rostliny, situované již antickými autory přímo do podsvětí, může na druhé straně jen stěžít překvapit.

Použitím asociativní metody dospějeme k závěru, že alergie je v medicínském významu tohoto slova především nepřiměřenou reakcí organismu na podněty přicházející z vnějšího světa. V této souvislosti se také spojuje s hostilitou, uzavřeností či obecně negativním posuzováním libovolných externích vlivů. Jednající postavy, jež tráví většinu času v podivně uzavřeném domě, do nastíněného obrazu dobře za-

padají, autor nám však tak pohodlné východisko neumožňuje.

Předně, Rendlinovi hrdinové jsou ve své podstatě cestovateli. Ať už se jedná o výpravy reálné nebo pouze halucinační, faktem stále zůstává, že popis těchto cest tvoří většinu knihy. A stejně tak je těžko zpochybnitelné, že mnoho názvů léků si Rendlin vybírá spíše pro jejich zvukomalebnost a z toho vyplývající slovní asociace, aniž by přitom příliš bral v úvahu jejich medicínský účinek a vazbu na konkrétní onemocnění.

Některá farmaka mají dokonce úlohu ve vložených verších (zejména rým „tady ten – zadyten“ se uchytil i mimo poměrně úzké spektrum příznivců Rendlinova díla). Autor si vybírá jména nepřiliš známá a tedy exoticky působící (ač by tedy prostředí hub a plísní vysloveně svědčelo k tomu, aby se na scéně objevil penicilin, nikdy k tomu nedojde), eventuálně nějak připomínající svět živé přírody (Flonidan, Florsalmin, Emu). Nicméně se nedá jednoznačně tvrdit, že by farmaka měla nějakou vlastní jsoucnost. Jejich popisy (chuť, vůně) mají totiž smysl nikoliv samostatně, ale pouze ve vztahu ke konzumentovi.

Klíčovými body v topologii Rendlinových krajin jsou na jedné straně květy a živočichové nějak spojovaní s motivy tmy, noci a zmaru, na straně subjektivního citění pak jakási všeprůstupující ochablost, monotónnost a nevýraznost.

Vystupující postavy se od sebe (až na jedinou výjimku reprezentovanou mužem, jenž neustále vymýšlí nové řeči a jazyky) nijak neliší a jejich jména jsou vlastně volně zaměnitelná. Ani jednotlivá dobrodružství na cestách z Domu nemají žádnou vazbu k minulým zážitkům postav, mohla by se stejně dobře stát komukoliv jinému. Únava visí nad celým světem a jakékoliv úspěchy v boji s ní jsou pouze dočasné. Povzbuzující léky, několik druhů čaje a kávy, osvěžující koupele – jen díky tomu je vůbec možné se na výpravu vydat. Síly nicméně vždy dojdou ještě před zamýšleným cílem, dosažené poznání je fragmentální (ne-li dokonce torzovitě) a nezbyvá, než se vydat na cestu zpět – tu Rendlin nikdy podrobněji nepopisuje, po větách „nemohl už dál“ (nebo analogických) následuje vždy přerušování dějové linie; s vyčerpaným poutníkem se znovu setkáme až v jeho regenerační fázi. Neustálá únava pak vhodně ladí s předměty a atributy obvykle dávanými do souvislosti s rozkladnými procesy.

Po formální stránce je zajímavá také jakási až fanatická důslednost, s jakou autor realizoval své ideje, přičemž kritice přirozeně neuniklo srovnání s detailně propracovanými světy J. R. R. Tolkiena. V Rendlinově případě se ovšem jedná o systematickosti a encyklopedičnost hraničící také s ironií. Namísto map a chronologických přehledů najdeme na konci Polí asfodelu imponující seznam léků, podle všeho opsaný z dokumentace dodávané zdravotními pojišťovnami.

Také ve vážněji pojatých tóninách věnuje Rendlin pozornost pokud možno systematickým výčtům všeho druhu. Putující hrdinové zaznamenávají jednotlivé rody netopýrů, slizovitých slimáků, nočních motýlů i mrchožravých ptáků; již byla zmíněna i posedlost květinami (ostatně, viz samotný název díla), stromy (zejména staré, ztrouchnivělé a dávno zplanělé ovocné stromy si autor velmi oblíbil, neboť mu zřejmě symbolizují destrukci antropocentricky požímané smysluplnosti), přesličkami, plavuněmi a plísněmi.

Rendlin se věnuje i výčtům obecnějších struktur. Z biotopů zde najdeme například pralesy, tundry a pouště. Speciální roli pak mají rostliny chrlící jedovatý pyl (přirozeně hlavně asfodel) a všudypřítomní komáři, vyvolávající svým pisklavým bzučením rychle postupující šílenství, manifestující se ve své první fázi úzkostným třesem.

V ději knihy mají své místo i architektonické objekty, od antických chrámů po hypermoderní budovy s vlnícími se stěnami, k nimž jednající postavy dospívají především v souvislosti s konzumací větší dávky léků. Zdá se však, že architektura Rendlina nijak zvlášť nezajímá a nevěnuje se jí zdaleka s takovou pečlivostí, jako to činí u popisu objektů živé přírody. Jen poznámka na okraj: v případě Domu, jakési ústřední budovy příběhu, kde se hrdinové setkávají, odpočívají a diskutují, se jaksí podprahově vnucuje domněnka, že se jedná o bývalý ústav pro choromyslné.

Třebaže rostlinám a netopýrům je věnována větší pozornost než architektuře a nerostům, domněnka o jakési primární nadřazenosti živých objektů nad neživými v rámci Rendlinovy hierarchie zcela selhává. Lidé jsou totiž odbíjeni několika větami a klíčové místo zaujímají do nekonečna se táhnoucí řady farmak. Autor zřejmě přikládá význam i atmosférickým jevům (déšť, mženi, bezmračná obloha, bezměsíčné noci

– charakteristické je, že Rendlin obvykle volí negativní popis, tj. vymezení předmětu prostřednictvím nepřítomnosti toho kterého atributu).

S monotónním dějem (cyklus vstal, vyšel, vrátil se, vzal si hrst pilulek, usnul, eventuálně mezitím diskutoval o svých či cizích objevech) kontrastují občasné, výjimečně poměrně konzistentní hříčky, v nichž si autor pohrává se svými znalostmi toxikologie (otravě vanadem odpovídá žlutozelený jazyk, polití nitrobenzenem zase zmodrání oběti ve chvíli, kdy tato následně konzumuje alkohol). Naproti tomu tvrzení, že farmaceutické pasáže mají nějaký vztah k autorovým vlastním zdravotním problémům (stihomam), se nepodařilo prokázat.

Při líčení již zmíněné podobnosti s Tolkienem zbývá poukázat na další pozoruhodný jev, kterým jsou fiktivní písma a jazyky. Jedna z jednajících postav je totiž podle vlastních slov vymýšlí, přičemž ostatní se pak s jejich stopami setkávají během svého putování. Luštění záhadných nápisů a řešení problémů spadajících do kategorie formální i aplikované lingvistiky je v tomto Rendlinově díle vůbec častým tématem rozhovorů.

Jakýkoliv dešifrátorický úspěch má však pouze chvilkový význam; při příští výpravě na asfodelové pole se již realita chová zcela jinak a činí získané poznatky víceméně bezpředmětnými (alespoň mimo rovinu „čisté“ neaplikované vědy, tedy „poznání pro poznání“). Dokonce i

poměrně dlouho potvrzovaná domněnka, že totiž jednotlivé cesty vedou do oblastí alespoň vzdáleně podobných jednotlivým geologickým formacím (frekventovaný se zdá být zejména výskyt karbonu a permu), se posléze ukazuje jako nepřesvědčivá, byť ne nutně zcela chybná.

Idea dočasnosti a omezenosti lidského poznání není jistě příliš objevná, nicméně ve spojení s krajinou starořeckého podsvětí by jakýkoliv jiný závěr postrádal věrohodnost zcela.

Jako jediné možné východisko románu bývá, spíše jako z nouze ctnost, někdy udávána hermetická interpretace, vycházející z veršů Homérovy Odysseje:

... V čele jim kráčel

Hermés, ten spásný bůh, a vedl je po dusných cestách.

*Podél Leukadské skály a proudů Ókeanových,
podél krajiny snů a podél sluneční brány
kráčeli, brzy pak přišli až k louce asfodelové,
v místa, kde sídlí duše, mdlé obrazy zesnulých lidí.*

V Rendlinových Polích asfodelu však každopádně žádného spásného Herma nenalzáme; jeho existence by zřejmě byla v rozporu s autorovým celkově odmítavým vztahem k hermetismu, magii, astrologii a podobným „esoterickým“ naukám, které Rendlin dokonce kladl do přímého protikladu se světem umělecké tvorby, v němž nevládnou žádné neosobní kosmické síly ani žádní personifikovaní bohové kromě bytostí jediných: Múz.

©1998 Ervín Chrt

KNÍŽNÍ PUTNA

Boj do roztrhání těla

Věčná válka je román, kterým vstoupil Joe Haldeman do širší povědomosti. Získal za něj svého prvního – a zdaleka ne posledního – Huga. Autor zde zužitkovává vše, co zažil během války ve Vietnamu, kde působil jako ženista.

Díky tomu, že se Joe Haldeman stal uznávaným autorem, podařilo se mu nakonec přemluvit svého nového nakladatele, aby mu tento nejslavnější román vydal v původním, nezkráceném tvaru. Ve verzi, která získala svého času Huga, totiž byla vypuštěna část textu kvůli přílišné depresivnosti. Já to nemohu objektivně posoudit, protože jsem to upravené vydání nečetl. Ona „vložená“ část však zapadla do celé kompozice natolik dobře, že jsem ji neodhalil.

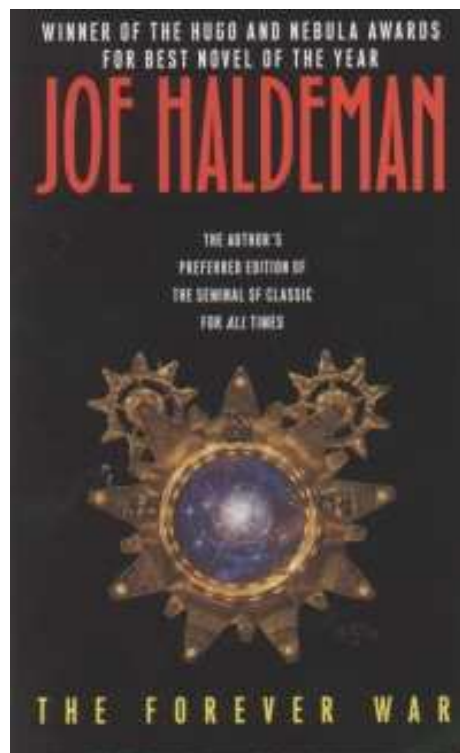
Děj románu je rozložen do úctyhodného rozsahu mezi lety 1996–3143, a přitom vypráví životní osudy dvou lidí. Je to možné díky časovým posunům způsobeným lety mírně podsvětelnou rychlostí. Jak voják Mandella postupně stárne a získává hodnosti, můžeme sledovat, jak se vyvíjí situace na Zemi i v oblastech, které patří do její sféry vlivu. Autor zobrazuje proměny nejen v společenském zřízení, ale i v sociálním chování jedinců. Díky postavě „nestárnoucího“ hrdiny můžeme rychle nahlížet do různých epoch, ve kterých autor zkouší modelovat možné směry vývoje lidstva. Jak plyne čas, pocit odcizení roste, hrdina z „pravěku“ je považován spíše za „vykopávku“ než za člověka. On tomu částečně

napomáhá, protože není v jeho silách vžít se do situace spoluobčanů, kteří se narodili stovky let po něm, lidí, z nichž většina ani nikdy neviděla Zemi. Jeho zklamání Zemí v něm navíc vypěstuje podvědomý odpor k této planetě, takže nakonec už ani netouží „vrátit se“ na ni.

Transformovaný příběh založený na autorových zážitcích z války ve Vietnamu ukazuje bezhlavost vojenské mašinérie, staletími ověřený dril, který má z chlapců a dívek vychovat muže a ženy schopné účelně a bez přemýšlení

zabíjet a nechat se zabíjet ve válce s mimozemským nepřítelem. Je vidět, že v autorovi vyvolala válečná zkušenost spíše záporný postoj k válce jako nástroji k prosazování moci a vděčnému spotřebiteli nadhodnoty. Ve společnosti, ve které žije Mandella, je válka běžnou součástí života. Je to nástroj, který udržuje společnost v chodu. To, že válka trvá tak dlouho, nakonec vede k podivnému stavu, ve kterém si nikdo nedokáže představit, jak by mohl vypadat svět bez války.

Že se dočkáme klasického šťastného konce je snad způsobeno celkovou orientací díla, v němž významnou roli hraje zábavná složka, což dává tušit strhující a gradující děj stoupající kamsi vzhůru po schodišti bez odpočívadel. Nemějme tedy Haldemanovi za zlé, že jediné odpočívadlo je zároveň nejvyšším podlažím, spatřujme v tom spíše autorův optimismus a jeho víru v lidský rozum.

Joe Haldeman: The Forever War. Obálka: Jean Pierre Targete. Avon, New York, 1997, 254 str., brož., \$5.99.

-jtp-

Terminátoři

Věčný mír by mohl podobností názvu s autorovým slavným románem z roku 1975 vyvolávat dojem, že se jedná o jakési pokračování *Věčné války*. Už autorovo úvodní slovo se nás snaží přesvědčit o opaku a po přečtení vám nezbyde, než dát Haldemanovi za pravdu. *Věčný mír* je opravdu o něčem jiném, i když i zde jsou do hlavních rolí obsazeni vojáci a i zde se bojuje mimo jejich území. Tím však veškerá podobnost v ději a zápletky končí.

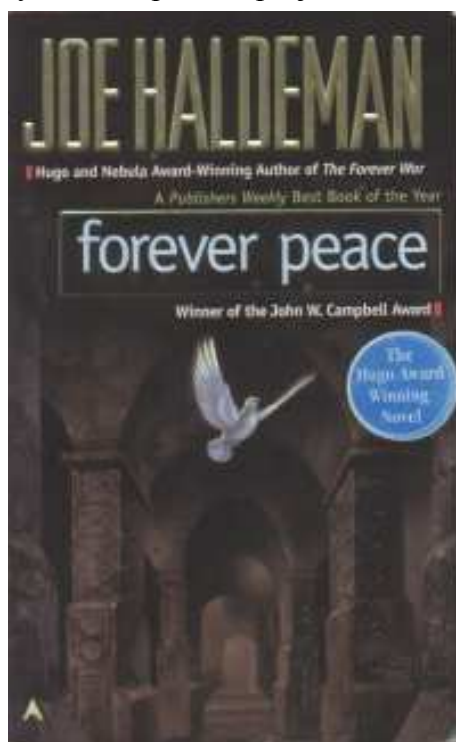
Autor dovedl dále myšlenku, kterou se nám sociologové snaží vnutit již pár desítek let – kontrast mezi bohatým severem a chudým jihem. Tím jsou samozřejmě míněny zemské polokoule. Bohatý sever totiž vede podivnou válku, která má zachovat mír severní polokouli – všechna bojiště jsou na území protivníka, takže vliv války na bohatý sever je jen minimální. Spíš by se dalo říct, že díky armádním zakázkám se rozvíjejí i ostatní části společnosti bohatých. USA jsou v této válce v podobné pozici jako v průběhu všech ostatních válek tohoto století – obyvatel se dotýká pouze tak, že každý (kdo nemá dost peněz na vykoupení) musí odsloužit určitou dobu v armádě.

Románem se proplétají dvě dějové linie, které zpočátku spojuje pouze osoba hlavního hrdiny. Tím je vědec, který střídavě bojuje s nepřítelem a střídavě učí na univerzitě. Na území protivníka totiž za sever nebojují lidé, ale stroje ovládané na dálku lidmi pomocí virtuální reality. Tito operátoři jsou uloženi v zázemí, odkud navazují se svými „golemy“ rádiové spojení. Za zmínku stojí i organizace čet. Všichni příslušníci čtyř mají

vzájemně propojené mozky s celými svými osobnostmi, což umožňuje rychlejší reakce a snazší komunikaci. Celá věc má ovšem i další stránky. Spojení trvá zhruba týden a po tuto dobu neexistuje mezi příslušníky jednotky žádné soukromí. Všichni nejen vidí do vzpomínek ostatních, ale zároveň s nimi sdílejí i jejich pocity. Muži tak prožívají měsíčky nebo těhotenství a ženy zase cítí projevy mužské sexuality.

Poměrně pevný status quo zvrátí souhra náhod. Vědci – mezi něž patří i náš hlavní hrdina – předpovědí nový Velký třesk, ke kterému může dojít, pokud nebude zastaven jeden důležitý projekt. Zhruba ve stejné době jsou odhaleny zajímavé následky příliš dlouhého propojení skupiny lidí. A konečně do třetice všeho dobrého a zlého – existence nanotechnologických integrátorů hmoty, které z obyčejných surovin dokáží vyrobit cokoli, co vás napadne. Kombinace těchto tří věcí dává tušit strhující děj plný zvratů a intrik, který vyústí v rozhodující bitvu.

I když mi některé autorovy názory připadají poněkud jednoduché, zejména způsob ovládnutí vojenské mašinerie, do jisté míry je podobná věc pravděpodobná. Haldeman i zde – podobně jako ve *Věčné válce* – vyjadřuje svůj odmítavý postoj k válce, navíc k válce na cizím území bez vážnější hrozby pro jednu ze zúčastněných stran. Technologický rozdíl protivníků je natolik velký, že nakonec je rozhodující bitva svedena mezi dvěma tábory severu a jižní zástupci zde působí pouze jako jakási rozbuška.

Joe Haldeman: *Forever Peace*. Obálka: Bruce Jensen. Ace, New York, 1998, 351 str., brož., \$6.50.

-jtp-

Drobné skladby Mistra

Prozatím poslední sbírka povídek z dílny Joa Haldemana vyšla v roce 1996 a zahrnuje jeho dílo z 90. let. Jak už je u podobných autorských sbírek zvykem, Haldeman provází každý příběh krátkým doslovem, ve kterém vysvětluje, kolik podkladů pochází z jeho vlastní zkušenosti a co ho vůbec k napsání té které povídky vedlo. Velmi zajímavá je i předmluva, ve které autor vydává část ze svých zkušeností nejen coby autora, ale i univerzitního profesora literatury. Sbíрку uzavírá soubor čtyř básní, které vznikaly na přelomu 80. a 90. let. Čtenář si tak může dokreslit jeho obrázek o stránku poetickou.

Feedback (zpětná vazba) vzniká mezi malířem a jeho zákazníkem, který chce tímto způsobem vytvořit zajímavý obraz. Díky speciální látce a díky jakýmsi silovým oblekům známým z virtuální reality se umělec se svým klientem spojí v jedno tělo a pomáhá mu vést ty správné tahy štětcem. Občas se ovšem stane, že se někomu něco vymkne spod kontroly. Lehce psychologická sonda do malířova svědomí dává tušit rysy, které se v širší míře objevily později v autorově románu *Věčný mír*.

Passages vypráví loveckou historku z podivné planety. Lovecký průvodce doprovází zámožného klienta na planetu, kde žijí jacísi podivní netopýři, kteří místo vysávání krve svou oběť stáhnou z kůže a potom stráví. Jedná se o velmi vzácnou trofej, protože se ji doposud nikomu nepodařilo získat. Zdánlivou pointu naznačuje sám autor, aby svůj příběh zakončil trochu jinak, než jak by se dalo čekat.

Kratičká *Job Security* sleduje očima přihlouplého hlídače na jakési odloučené observatoři postupné zhasínání hvězd. Postupně ovšem jen z hlediska Pozemšťana.

Jedním z vrcholů (oceněna Hugem i Nebulou) sbírky je novela *The Hemingway Hoax*, ve které se autor vyznává ze svého celoživotního koníčka – studia života a díla Ernesta Hemingwaye. Hlavní hrdina příběhu si pohrává s myšlenkou, že by se mohl pokusit napsat ně-

kolik povídek, které se Hemingwayovi ztratily při jednom z jeho pobytů v Evropě v době, kdy ještě nebyl slavným spisovatelem. Zabránit se mu v tom snaží podivné bytosti žijící mimo naše rozměry, protože „nalezení“ těchto povídek by vedlo k vážnému ohrožení života ve vesmíru. Autor už tak zajímavou zápletku ještě graduje praktickou nezničitelností hlavního hrdiny, k čemuž využívá teorii paralelních světů.

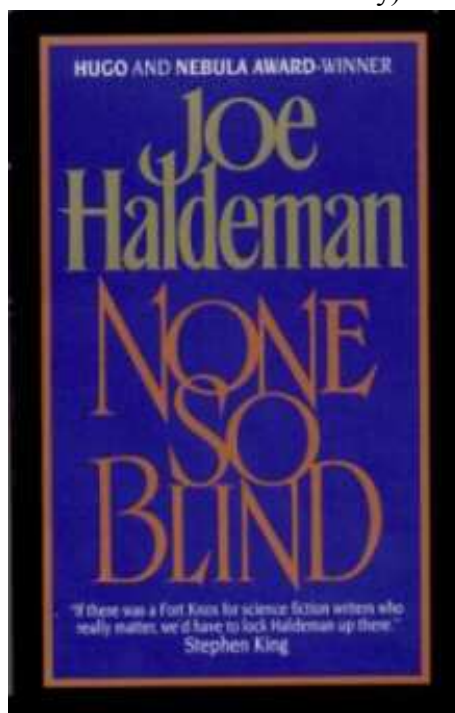
Images si pohrává s myšlenkou nenásilného sběru vzorků lidstva mimozemšťany. Z příběhu sexuálně úchylného režiséra (kterého k tomuto podivnému sexuálnímu životu nutí kosmetické důvody) nakonec vyplývá, že každá zrůdička si může najít sobě rovnou. A mimozemšťané – ti ať si klidně sbírají.

Beachhead vypráví o světě, jehož část je vězením, ve kterém skoro nikdo neví, z které strany pomyslného ostnatého drátu vlastně stojí. Selekcce se provádí v poměrně raném dětství a pouze ti mírnější mají nárok na všechny vymoženosti moderní civilizace. Válečné scény s vyloděním na pláži barvitě připomenou podobnou akci spojeneckých vojsk v Normandii tak sugestivně ztvárněnou Stevenem Spielbergem.

The Monster se věnuje možným psychickým následkům bojů v první linii. Voják z přepravového komanda působícího ve

Vietnamu se stane svědkem útoku příšery, která rozsápá jeho dva spolubojovníky. Celou věc ovšem vidí jinak očitý svědek – vietnamský špeh, který má s tímto komandem přeběhnout k Američanům. Ten totiž za onu příšeru označí našeho hrdinu. Není jasné, kdo měl vlastně pravdu, a čtenář se o tom může domýšlet i po dočtení této psychologicky laděné povídky.

Poeticky laděná *If I Had the Wings of an Angel* popisuje život v mimozemské kolonii na jednom z asteroidů, kde je tak malá přitažlivost, že zde mohou lidé za určitých okolností i létat. Autor si pohrává s myšlenkou andělíčků-dětiček, protože tato možnost je odepřena lidem těžším než 45 kg. My se na celou věc díváme z pohledu dospívající dívky, která se musí s touto svobo-

svobodou pomalu rozloučit. V doslovu se autor přiznává, že se jedná o nepoužitý úvod z trilogie *Světy*, kterou jsem zatím ještě nečetl.

The Cure se přidává k proudu příběhů pohrávajících si s krugerovskou myšlenkou živých snů. Hlavní hrdina je uvězněn ve snovém světě, kde mu hrozí nebezpečí smrti. Na první pohled se zdá, že hrdina je vláčen osudem, který ho nakonec vřdycky dovede ke stejnému závěru, ať se snaží jak chce. Není to tak zcela pravda. I v tomto příběhu Haldeman ukazuje, že osudu je možno – alespoň trochu – poručit.

Graves je dalším autorovým ohlédnutím za Vietnamem. Tentokrát se se záhadou setkávají lékaři ohledávající mrtvoly v poli. V sugestivně napsaném příběhu si může čtenář prožít, jaké to taky může být ve válce v neznámé zemi. Tato povídka byla oceněna Nebulou.

Hugem i Nebulou je ověněna *None So Blind*, ve které si autor spolu s hlavním hrdinou klade otázku: „Proč nejsou slepci geniální?“,

Joe Haldeman: None so Blind. Avonova, New York, 1997, 289 str., brož., \$5.99.

čímž jemně naznačuje, že by geniální být mohli. S myšlenkou využití „nepotřebných“ částí mozku si pohrávali nejen spisovatelé, ale i vědci a lékaři. S možnými důsledky takovýchto změn se můžete seznámit ve druhém vrcholu této sbírky.

Jak už jsem psal v úvodu, knihu uzavírá čtyřlístek básní, které se vrací k autorovým zážitkům z války, a ve kterých se nám zároveň autor svěřuje se svými zálibami a sklony. Nejsou zas tak dlouhé, aby odradily nepřiznivce tohoto literárního útvaru. Stojí za přečtení, protože dají čtenáři nahlédnout do autorova nitra mnohem rychleji, než jak je to možné v povídkách.

Z této sbírky je možno usuzovat, že Haldeman je schopen vytvořit nejen zajímavé romány, ale že si umí poradit i s kratšími literárními útvary. Jeho teoretické znalosti mohou hodně dát začínajícím autorům, kterým bych tuto knížku doporučil jako učebnici dobrého psaní.

-jtp-

Bibliografie: Joe William HALDEMAN

(* *Oklahoma, USA*, 1943, **Hugo** 1976, 1977, 1991, 1995, 1997, **Nebula** 1975, 1990, 1993)

[Pseudonym: Robert Graham]

Romány

Název	Rok	Poznámka
Attar's Revenge	1975	Attar – j. R. Graham
War of Nerves	1975	Attar – j. R. Graham
The Forever War	1975	Hugo, Locus
Mindbridge	1976	
All My Sins Remembered	1977	
Planet of Judgement	1977	Star Trek Bantam
World Without End	1979	Star Trek Bantam
Worlds	1981	Worlds
Worlds Apart	1983	Worlds
Tool of the Trade	1987	
Buying Time	1989	
The Long Habit of Living	1989	
The Hemingway Hoax	1990	
Worlds Enough and Time	1992	Worlds
1968	1995	
Forever Peace	1997	Hugo

Sbírky povídek

Název	Rok	Poznámka
-------	-----	----------

All My Sins Remembered	1977	
Infinite Dreams	1978	
There Is No Darkness	1983	s J. C. Haldemanem II
Dealing in Futures	1985	
Vietnam and Other Alien Worlds	1993	
None So Blind	1996	Locus
Saul's Death and Other Poems	1997	

Povídky

Název	Rok	Poznámka
Out of Phase	1969	
I of Newton	1970	
Time Piece	1970	
To Fit the Crime	1971	
Counterpoint	1972	
Hero	1972	
Power Complex	1972	
Twenty-Six Days on Earth	1972	
John's Other Life	1973	
Two Men and a Rock	1973	
We Are Very Happy Here	1973	
Juryrigged	1974	
The Mazel Tov Revolution	1974	
A Mind of His Own	1974	
The Moon and Marcek	1974	
The Only War We've Got	1974	
The Private War of Private Jacob	1974	
Summer's Lease	1974	
This Best of All Possible Worlds	1974	
To Howard Hughes: A Modest Proposal	1974	
Truth to Tell	1974	
Juryrigged	1974	
Anniversary Project	1975	
The Devil His Due	1975	
End Game	1975	
You Can Never Go Back	1975	
Armaja Das	1976	
A Time to Live	1976	
Tricentennial	1976	Hugo, Locus
All My Sins Remembered	1977	
All the Universe in a Mason Jar	1977	
A Time to Live	1977	
Blood Brothers	1979	
Blood Sisters	1979	
Earth	1979	s J. C. Haldemanem II
Hell	1979	s J. C. Haldemanem II
No Future in It	1979	
The Pilot	1979	
Four in One	1980	
Lindsay and the Red City Blues	1980	

A !Tangled Web	1981	
Seven and the Stars	1981	
Saul's Death	1982	
Construct	1983	s J. C. Haldemanem II
Manifest Destiny	1983	
More Than the Sum of His Parts	1985	
Seasons	1985	
The Monster	1986	
DX	1987	
The Hemingway Hoax	1990	Hugo, Nebula
Passages	1990	
Time Lapse	1990	
Beachhead	1991	
If I Had the Wings of an Angel	1991	
Images	1991	
The SF Editor's Lament	1991	
Graves	1992	Nebula
Job Security	1992	
Feedback	1993	
Market Day	1993	
The Cure	1994	
None So Blind	1994	Hugo, Locus
For White Hill	1995	
Odd Coupling	1998	

-jtp-

ZVĚDAVÁ PUTNA

Joe Haldeman v Dominiu — srpen 1998

*Dominium je zóna v rámci serveru www.scifi.com, kde probíhají interaktivní diskuse se známými tváři ze SF. Těchto rozhovorů se mohou účastnit zájemci z celého světa. Díky bezprostřednímu přístupu tazatelů zde můžete najít i odpovědi na otázky, které obyčejně v novinách ani časopisech nenajdete, ale samozřejmě i na otázky, které se opakují při každé příležitosti. Dnes se podíváme na Joa Haldemana, se kterým jste se mohli setkat i na loňském Bohemiaconu. Ale dost úvodních řečí. Joe dostane značku **J**, zatímco tazatelé z Internetu budou shrnuti pod písmeno **T**.*

T: Čekali jsme na vás.

J: Musel jsem sem utíkat asi kilometr z televizního rozhovoru.

T: Jak jste se cítil, když váš román *Věčný mír* získal Huga?

J: Doufal jsem, že vyhraje. Měl ale těžkou konkurenci.

T: Jak se vám zatím líbí na conu?

J: Nejvíc se mi líbilo, že jsem vyhrál Huga.

T: Schovával jste jej letos před Marthou?

T: Martha si na mě musela dávat pozor. Ten Hugo je kovový.

T: Četl jste ostatní nominované romány?

J: Nečetl. I tak vím, pro který bych hlasoval.

T: Co jste myslel tím, když jste říkal, že *Věčný mír* je tematickým pokračováním *Věčné války*?

J: Je to pokračování jen proto, že se zabývá stejnými obavami – když se vede válka, jaké jsou její dopady na lidi.

T: Všichni si mysleli, že Huga získá Simmons.

J: Šušká se, že si Simmons vytáhl kratší stéblo... Ano, myslím, že byl mým největším konkurentem.

T: Dočkáme se další *Věčné* knihy v roce 2023?

J: Ano, v roce 2023 se chystám napsat *Věčný jantar*.

T: Letos bylo nominováno několik pokračování. Jak jste se cítil, když jste se proti nim postavil se samostatnou knihou?

J: Myslím, že to mi spíš pomohlo. Lidé, kteří nečetli předchozí díly, asi pro ta pokračování nehlasovali.

T: Byl jste nervóznější teď, nebo tehdy, když byla nominována *Válka*?

J: Řekl bych, že jsem byl nervózní jako obvykle. Tenhle je pátý a stejně mi je celý den divně. Nervy.

T: Co na celou situaci kolem Huga říkali vaši kolegové? Hlavně Walter?

J: Walter se po zveřejnění zachoval jako gentleman. Stejně jako Mike s Robertem. Šli jsme všichni na „Večírek poražených v Hugovi“ a oni mě tam pustili, i když jsem třímal raketu.

T: A jak to probíhalo?

J: Byla to hrozná legrace. Seděl jsem vedle Billa Johnsona, svého studenta z roku 1976, který právě získal svého prvního Huga.

T: Jsem rád, že vyhrál Bill, protože je to nová tvář. [Bill Johnson získal Huga za povídku *We Will Drink a Fish Together*].

J: Bill je můj velký kamarád. Přátelíme se celá desetiletí.

T: Co bylo impulsem k napsání *Věčného míru*? Co jste chtěl touto knihou říct kromě toho, co bylo ve *Věčné válce*?

J: *Věčný mír* byl jakousi mou odpovědí na válku v Zálivu.

T: Plánuje se zfilmování *Války a Míru*?

J: Já píšu romány. To je to, co bych měl dělat. Prodal jsem práva ke zfilmování *Věčné války*, ale zatím ještě ne *Věčného míru*. Možná, že to Hugo změní!

T: A pracujete teď na dalším románu?

J: Ano, pracuji na skutečném pokračování *Věčné války*, nazvaném *Navždy volní*.

T: Kdy asi tak vyjde?

J: Dokončím je někdy v lednu a vyjít by mělo asi o rok později.

T: Je to skutečné pokračování *Věčné války*?

J: Ano. Ale začíná 20 let po konci první části.

T: Co nám ještě můžete říct o *Navždy volných*?

J: No, zčásti je to o tom, že člověk ve středních letech je stále ještě plný vzpomínek na bitvy. Také to vyjadřuje pocity člověka upoutaného na jedno místo – jeho postavení na planetě a starosti o rodinu, práci, atd.

T: Kdo ten román vydá?

J: Ace.

T: Líbil se vám *Zachraňte vojína Ryana*?

J: Vojín Ryan se mi líbil. Je to proklatě dobrý film.

T: Chystáte v dohledné době nějaké povídky, na které bychom se mohli těšit, nebo se soustředíte výhradně na román?

J: Napsal jsem noveletu do antologie Roberta Silverberga, ve které vyprávím o životě Marygay v poslední části vesmíru *Věčné války*.

T: Je *Věčná válka* podobná *Hvězdné pěchotě*, nebo jde jen o shodu náhod?

J: *Hvězdnou pěchotu* jsem četl několikrát, takže na mě určitě měla vliv. *Věčná válka* je však hlavně reakce na mé zážitky z Vietnamu.

T: Jak vás Silverberg přemluvil k napsání toho příběhu?

J: Nabídl mi padesát centů za slovo – to je pádný argument!

T: 50 centů?

J: U novelety ano.

T: Máte kromě *Navždy volných* ještě nějaké jiné rozpracované romány?

J: Mám čtyři romány v různých fázích rozpracovanosti.

T: Není lepší odpovědí na *Hvězdnou pěchotu* spíš *Není temnoty*?

J: To mě nikdy nenapadlo.

T: Jak se vám líbil film *Hvězdná pěchota*?

J: Líbil se mi. Myslím, že to někteří lidé berou moc vážně. Je to komedie podle filmů z 2. světové války, a vůbec ne o nějaké válce v budoucnosti. Doufám, že film podle *Věčné války* bude vážný.

T: Chtěl byste, aby se zfilmování ujal někdo konkrétní?

J: Nezlobil bych se, kdyby to dělal Verhoeven. Vypadá to, že to zajímá Stona, a to by bylo skvělé.

T: A co herci?

J: Myslím, že hlavní roli (Williamu Mandellu) by měl hrát Tom Hanks. Hlavní ženská role... to bych si musel rozmyslet.

T: Slyšel jsem, že jste s manželkou Gay nedávno podnikli cestu na kolech napříč USA.

J: Ano... přešli jsme ze St. Augustina na Floridě do San Diega v Kalifornii.

T: Cestou jste se zastavili na spoustě conů, že?

J: Dělali jsme přestávky, abychom si zaletěli na řadu conů, jak ve Státech, tak v Evropě.

T: Kde v Evropě?

J: Ve Španělsku, Francii a Německu.

T: Dočkal jste se nějakých zajímavých ohlasů na *Věčnou válku*, když jste byl za ni oceněn? Třeba od Heinleina?

J: Heinleinovi se kniha líbila, i když nesouhlasí s mým názorem na politiku. Heinlein souhlasil, že je nemorální verbovat lidi proti jejich vůli, a obzvláště nemorální, pokud pokračujete ve válce, i když víte, že v ní nemůžete zvítězit.

T: Neměl jste nějaké výhrady k *Hvězdné pěchotě*?

J: Vzájemně se nám naše práce líbí a trochu spolu souhlasíme a trochu zase ne. On mi občas udělá nějakou laskavost, stejně jako já jemu. Já hluboce nesouhlasím s *Hvězdnou pěchotou*, protože oslavuje válku. Zároveň si myslím, že je to velmi dobře napsaný román, a věřím, že v něm Heinlein mluví ze své duše.

T: A co všechny ty „fašistické“ argumenty, že *Hvězdná pěchota* je o fašismu?

J: Heinlein je opravdový gentleman. Je to těžké popsat. Nikdy jsem nepotkal podobného člověka ani před ním, ani po něm. „Fašistický“ není nic jiného než nálepka. Můj problém s *Hvězdnou pěchotou* je mnohem složitější.

T: Film je slabou adaptací toho románu.

J: Byl to prostý film, ale neřekl bych, že špatný. Vážný film podle tohoto románu by mohl být společensky nebezpečný.

T: Proč?

J: Proto, jak oslavuje válku. Máme na světě příliš moci na to, abychom něco takového mohli dovolit.

T: Tu oslavu vyjadřuje Heinlein úmyslně?

J: Heinlein opravdu věřil tomu, že nejčestnější věcí, kterou může člověk udělat, je položit svůj život za vlast. Ne, že bych s ním zcela nesouhlasil, myslím si ale, že to někdy může vést k hrůzám.

T: Proč?

J: Vlastenectví je posledním útočištěm padouchů. Pomáhá také ospravedlňovat nehumánní chování. Problém tkví v tom, že by se každý člověk měl k obětování svého života v zájmu svého vojska rozhodnout sám. Jinak nejsme příliš lidští.

T: Kde můžeme najít tu věc, kterou jste napsal pro Silverberga?

J: Ještě nevyšla a ani nevím, kdy má vyjít.

T: Kolik knih jste napsal?

J: 22 nebo 23.

T: O čem jsou?

J: O lásce, smrti, životě, vesmíru a vůbec. Je to spousta stránek, které jsem musel zaplnit!

T: Jste profesionální autor?

J: Ano, 28 let.

T: Učíte ještě? Pokud ano, kde?

J: Od podzimu přednáším v MIT. Tenhle semestr jsem si vzal volno, poprvé po 15 letech.

Připravil -jtp-

ZE SVĚTA VĚDY A TECHNIKY

Co vydrží život

V kameře sondy Surveyor 3, která přistála 20. dubna 1967 na měsíčním povrchu, bylo nalezeno 50-100 bakterií *Streptococcus mitis*, jak bylo vzpomenuáno na setkání astronomů a biologů (MSFC) věnovaném biologickým omezením pro život ve vesmíru. Bakterie přežily ve vakuu, při teplotě 20 stupňů nad absolutní nulou, bez potravy, vystaveny kosmickému záření, 31 měsíců.

V červenci národní výzkumná rada USA požádala kosmickou agenturu NASA, aby vyvinula metody, které by chránily pozemský život před případnými zárodky dovezenými z vesmíru. Současná karanténa se zdá totiž nedostatečná.

Zkoumá se možnost průniku mikroorganismů do atmosféry prostřednictvím meteoritů slo-

žených z ledu a prachu, případně porézní horniny a ledu, ve kterých by mohli překonat vzdálenosti od jiných hvězd.

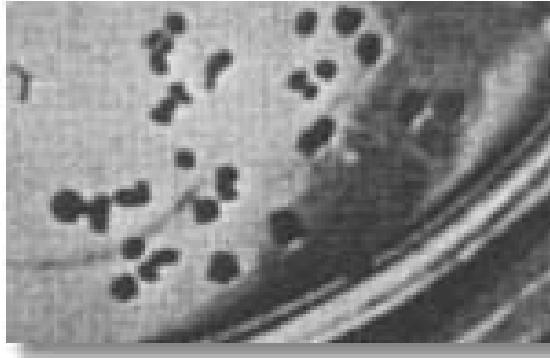
V jiných případech byly nalezeny živé bakterie uvnitř pracujících jaderných reaktorů nebo poblíž aktivních podmořských sopek.

Proti dezinfekci a antibiotikům mají bakterie jiný trik. Vytvoří tenký povlak chráněný polysacharidovým obalem pod kterým se mohou nerušeně množit.

Jak tedy s přihlédnutím k těmto informacím pohlížet na vznik života na Zemi

a výskyt života ve vesmíru? Jsou v naší sluneční soustavě ještě mikroorganismy které k nám za dlouhou dobu od vzniku naší planety dosud nedorazily? Je možné vytvořit skutečně sterilní prostředí?

ŠeS

První pokusy s klonováním člověka

Jihokorejský výzkumný lékařský tým oznámil, že uspěl při kultivaci lidského embrya s použitím lidských buněk. Výzkumníci z kliniky pro výzkum neplodnosti při Kjundžijské univerzitní nemocnici v Soulu vypěstovali lidský zárodek v rané fázi vývoje za použití neoplozeného vajíčka a somatické buňky věnované zhruba třicetiletou ženou.

Lee Bo-Jon, vědec z výše zmiňované kliniky, oznámil, že vývoj embrya byl po jeho rozdělení na čtyři buňky přerušen.

„Pokud by bylo implantováno do děložní stěny nositelky, lze předpokládat, že by se vyvinulo lidské dítě, které by mělo stejnou genetickou výbavu jako dárkyně,“ řekl Lee agentuře Reuters.

Ne všichni ovšem této zprávě věří. Například vědci z Roslinova institutu, kteří stáli u zrození ovečky Dolly, prvního klonovaného zvířete na světě, prohlásili, že nevěří, že by jihokorejský výzkumníci naklonovali lidské embryo.

Lee si ovšem za svým slovem stojí a prohlašuje, že jeho tým přerušil vývoj klonovaného embrya z důvodů společenských, legislativních a morálních. Dále řekl, že jeho tým je jedním

z prvních, které při pokusech použily lidské buňky.

„Podle našich informací už skotští vědci při tomto experimentu uspěli, čímž nás odsunuli na druhé místo,“ řekl Lee, zároveň ovšem potvrdil, že nemají žádné přímé důkazy, kterými by to bylo možno potvrdit. Skotští výzkumníci tuto možnost popřeli s poukazem na nelegálnost podobných aktivit na území Velké Británie.

Pokud jde o techniku, jihokorejský vědec použil postup Teruhiko Wakajamy z Havajské univerzity, který byl vyzkoušen na myších. V červenci se havajským vědcům podařilo naklonovat 50 myší z několika dospělých jedinců.

Takzvaná Honolulská technika se liší od postupu použitým na slavné Dolly. Její stvořitelé použili pro spojení buňky z ovčího vaječnicku s vajíčkem bez jádra jiného jedince elektrický proud. Oproti tomu vědci z Havaje odstranili z jádra myšího vajíčka pouze genetický materiál, který nahradili jádrem od jiné myši. Poté vajíčko „chemicky aktivovali“ neboli omámili, takže se začalo chovat jako čerstvě oplodněné a začalo se rozvíjet.

P
0012

Embryo bylo přeneseno do náhradní matky, která podle vědců porodila klonované myši. Tito potomci, jejich potomci a potomci jejich potom-

ků byly dále klonovány, takže jedna myš byla zároveň babičkou i jednovaječným dvojčetem jiné myši.

-jtp- podle MSNBC, 16. 12. 1998

Vteřina navíc

Poslední minuta roku 1998 bude mít 61 vteřin. Ta jedna navíc musela být přidána proto, že Země zpomaluje.

Od začátku lidstva je čas měřen podle rotace Země kolem vlastní osy a jejího obíhání kolem Slunce. Babyloňané nám dali číselnou soustavu se základem 6, ze které se vyvinulo současné měření času.

Protože se délka dne určovaná rotací Země v průběhu roku mění, bylo nutné určit průměrný den. Tak vznikl Greenwichský čas (GMT). V 50. letech tohoto století byly vyvinuty atomové hodiny a v roce 1967 byla délka jedné vteřiny definována na základě vibrace atomu cesia-133. Času měřenému atomovými hodinami se říká

Mezinárodní atomový čas (TAI). Problém je, že TAI není nijak vázán na rotaci Země. To znamená, že se GMT a TAI liší.

V roce 1972 byl přijat Koordinovaný univerzální čas (UTC), který upravuje UTC na základě reálného stavu. Aby držel krok s GMT v toleranci jedné vteřiny, musí být čas od času jedna vteřina přidána. Je možné, že časem dojde k prodloužení GMT, takže budou vteřiny z UTC naopak odebírány, až dosud však byl tento rozdíl pozitivní.

K tomuto posouvání UTC dochází nejvýš dvakrát za rok – buď na konci roku nebo 30. června.

-jtp- podle BBC News, 29. 12. 1998

Menší a úspornější raketoplán

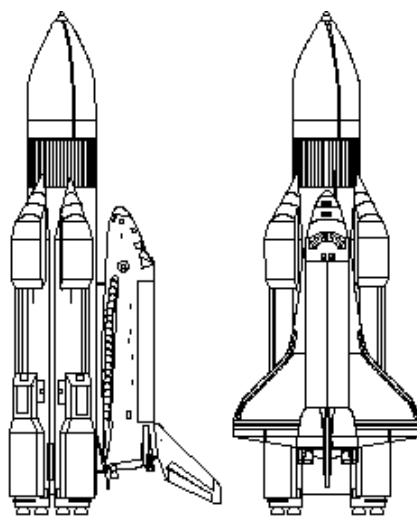
Moskevská společnost Molnija vyvíjí nový raketoplán, který bude schopen vynášet náklad na oběžnou dráhu za zlomek ceny, než stávající americké a ruské raketoplány.

Moskevský magistrát přislíbil, že přispěje na financování projektu zakoupením 34% akcií společnosti Molnija. Podle agentury ITAR-Tass to oznámil primátor Lužkov během návštěvy v této společnosti.

Molnija vyvinula menší verzi sovětského raketoplánu Buran, která dokáže vynést na

oběžnou dráhu náklad o hmotnosti mezi osmi a devíti tunami za zhruba desetinu současné ceny. Projekt originálního Buranu byl zastaven pro nedostatek prostředků po jediném bezpilotním letu v roce 1988.

Jeho menší následovník nepotřebuje k vynesení do vesmíru raketu Energija, měl by být totiž schopen startovat horizontálně ze speciální rampy. Bude moci létat jak v automatickém, tak v pilotním režimu. Není ovšem dosud jasné, kdy bude tento nový model dokončen.

Buran

-jtp- podle CNN News, 26. 12. 1998

Pozdní rodičovství může prodloužit život

Matky, které rodí svého prvního potomka později, zpravidla žijí déle než ty, které zakusí mateřství dříve. Alespoň podle závěrů vědců, kteří zkoumali rodokmeny britské aristokracie sahající až 1.200 let do minulosti. Zjistili, že ty vdané ženy, které se dožívaly vyššího věku, zpravidla rodily až později a mívaly méně dětí než ostatní ženy.

Tato nejnovější studie jen potvrzuje to, co si vědci myslí již delší dobu – že plodnost a dlouhověkost spolu úzce souvisí. Důvody ovšem nejsou zcela jasné.

Někteří odborníci soudí, že porod a výchova dítěte prostě odčerpávají z těla více fyzické síly, což zkracuje ženě život. Autoři nejnovější studie ovšem říkají, že úmyslné oddalování mateřství nemusí nutně vést k vyššímu věku. Soudí totiž, že vztah mezi plodností a dlouhověkostí u žen existuje je opačný: ty, které jsou naprogramovány k delšímu životu, jsou méně plodné.

„Když musíte věnovat tak velké množství energie do údržby těla pro dlouhý život, musíte tomu něco obětovat. A podle naší teorie je tou obětí nižší plodnost,“ vysvětluje Rudi G. J. Westendorp z Leidenského univerzitního klinického centra v Leidenu v Nizozemsku.

Podobně pokusy prováděné na octomilkách začátkem 90. let ukázaly, že hmyz šlechtěný pro delší život byl méně plodný.

Tato nová studie byla publikována ve čtvrtém vydání časopisu Nature. Westendorp s Thomasem B. L. Kirkwoodem z Manchesterské univerzity studovali počítačovou verzi záznamů o 13.667 vdaných šlechticích narozených v Británii mezi lety 740 a 1875. Ženy, které zemřely ve věku 50–80 let, měly každá v průměru 2,4–2,6 dětí, zatímco ty, které pře-

kročily osmdesátku, měly v průměru 2,1 dětí, a devadesátileté dokonce jen 1,8 dítěte.

Westendorp také zkoumal závislost dlouhověkosti ženy na jejím věku při narození prvního potomka. Ty, které zemřely mezi 50 a 80 lety, porodily první dítě ve věku 24,3 let. Ženy přes 80 měly prvního potomka ve 25,1 letech a ty, které se dožily 90, poprvé rodily v průměrném věku 27 let.

Studie se jen lehce dotkla bezdětných vdaných žen. Vyšlo najevo, že polovina žen starších než 81 let byla bezdětná, zatímco pod touto hranicí byla bezdětných jen necelá třetina.

Dr. Thomas Perls, geriatr z Lékařského centra Beth Israel-Deaconess v Bostonu, řekl, že rozdíly v počtu dětí nejsou tak významné, aby spojitost mezi dlouhověkostí a plodností podpořily. Zároveň prohlásil, že jeho vlastní výzkumy ukazují, že ženy, které poprvé rodí po čtyřicítce, mají vyšší šanci dožít se 100 let. Předpokládá, že jejich biologické hodiny tikají pomaleji – jejich plodnost tím pádem kulminuje později a také pomaleji stárnou.

Další odborníci předpokládají, že Westendorpovy závěry napovídají, že může existovat jakási hranice počtu dětí, po jejímž překročení platí ženy rychlejším vyčerpáním svých zdrojů.

„Řekl bych, že pokud máte v mládí spoustu dětí, vyčerpává to vaše zdroje a zkracuje vám to život,“ řekl Caleb Finch, profesor gerontologie na Univerzitě Jižní Karolíny.

Bez ohledu na to, co ukazují čísla, mohou představovat pouze dějiny britské aristokracie před dávnými časy – z doby průvanů, špatné stravy a primitivní medicíny, řekl Richard Suzman, vědecký ředitel behaviorálního a sociálního výzkumu při Národním institutu stárnutí.

-jtp- podle AP, 23. 12. 1998

FANDOM V PUTNĚ

Dracon 1998

Již 14. Dracon proběhl tentokrát přesně na Mikuláše, konkrétně 4. – 6. prosince 1998. Stejně jako každý rok se u brněnské Přehrady sešli příznivci SF ze zemí bývalého Československa, aby se zde rozloučili s dalším rokem a připravili se na ten následující. Stejně jako v minulých letech, i tentokrát byl zájem takový, že kapacita hlavní základny (hotelu Santon) nestačila, takže musela být využita i kapacita záložní (hotel Přehrada).

Stejně jako každý rok mi nezbývá, než konstatovat, že kdo v Brně nebyl, o hodně přišel a jako by nežil. Program byl klasicky nabitý, slavnostní zahájení klasicky neslavnostní a o personálu restaurace se vyjádřit nemůžu, protože jsem služby tohoto zařízení nevyužil.

I letos si pořadatelé připravili jedno překvápko. Konkrétně vodu, která netekla tam, kde by měla – v koupelnách, sprchových koutech a na toaletách jednotlivých pokojů. Před vchodem do

hotelu byla totiž vybagrována jáma odhalující potrubí (a ve vstupním zádveři se ledabyle považovala kupa písku), která dávala tušit, že nejde o nejspíš kanadský žertík ze strany hotelu, ale o neplánovanou havárii. Vše se podařilo v průběhu soboty napravit, takže zhýčkaní fanové mohli odložit pazourky a kožešiny a navrátit se do pohodlné náruče civilizace.

Pokud si myslíte, že vám teď prozradím něco o programu, tak to mě ještě asi moc neznáte. Jsem totiž lakomý a většinu zážitků si nechávám pro sebe, abych o nich později mohl psát. Můžete namítnout, že i reportáž z conu je psáním, já mám na mysli ovšem jiné literární útvary, které se o skutečnost opírají jen částečně. Kdo někdy na nějakém Draconu – a vlastně na jakémkoli větším conu – byl, ten si dokáže udělat obrázek sám. Kdo na podobné akci nebyl, měl by tak udělat, aby si tuto zkušenost zažil na vlastní kůži. Nad vlastní čivý přece není.

-jtp-

Obsah

Večer se sci-fi – listopad + prosinec.....	1
Ervín CHRT: Pole asfodelu	2
Joe Haldeman: The Forever War	5
Joe Haldeman: Forever Peace	6
Joe Haldeman: None so Blind.....	7
Bibliografie: Joe HALDEMAN	8
Joe Haldeman v Dominiu	10
Co vydrží život	13
První pokusy s klonováním člověka.....	13
Vteřina navíc.....	14
Menší a úspornější raketoplán.....	14
Pozdní rodičovství může prodloužit život	15
Dracon 1998	16

Putna / 12. číslo / 1998 / 12. celkem

Vydává: klub J. M. Trosky Mladá Boleslav pro své členy a příznivce.

Vychází: každou 2. středu v měsíci.

Náklad: několik málo výtisků.

Toto číslo vyšlo: 30. 12. 1998.

Uzávěrka příštího čísla: 6. 1. 1999.

©1998 SF klub J. M. Trosky MB

Zpracovalo: DTP studio PES

Redakční rada:

prezident:	Jiří T. Pelech
viceprezident:	Zdeněk Töpfer
sekretář:	Zdeněk Randa
technik:	Slavoj Ševců

Adresa: Zdeněk Töpfer, V Rokli 154
293 01 Mladá Boleslav

emajl: putna@vecnost.cz

Internet: http://putna.vecnost.cz